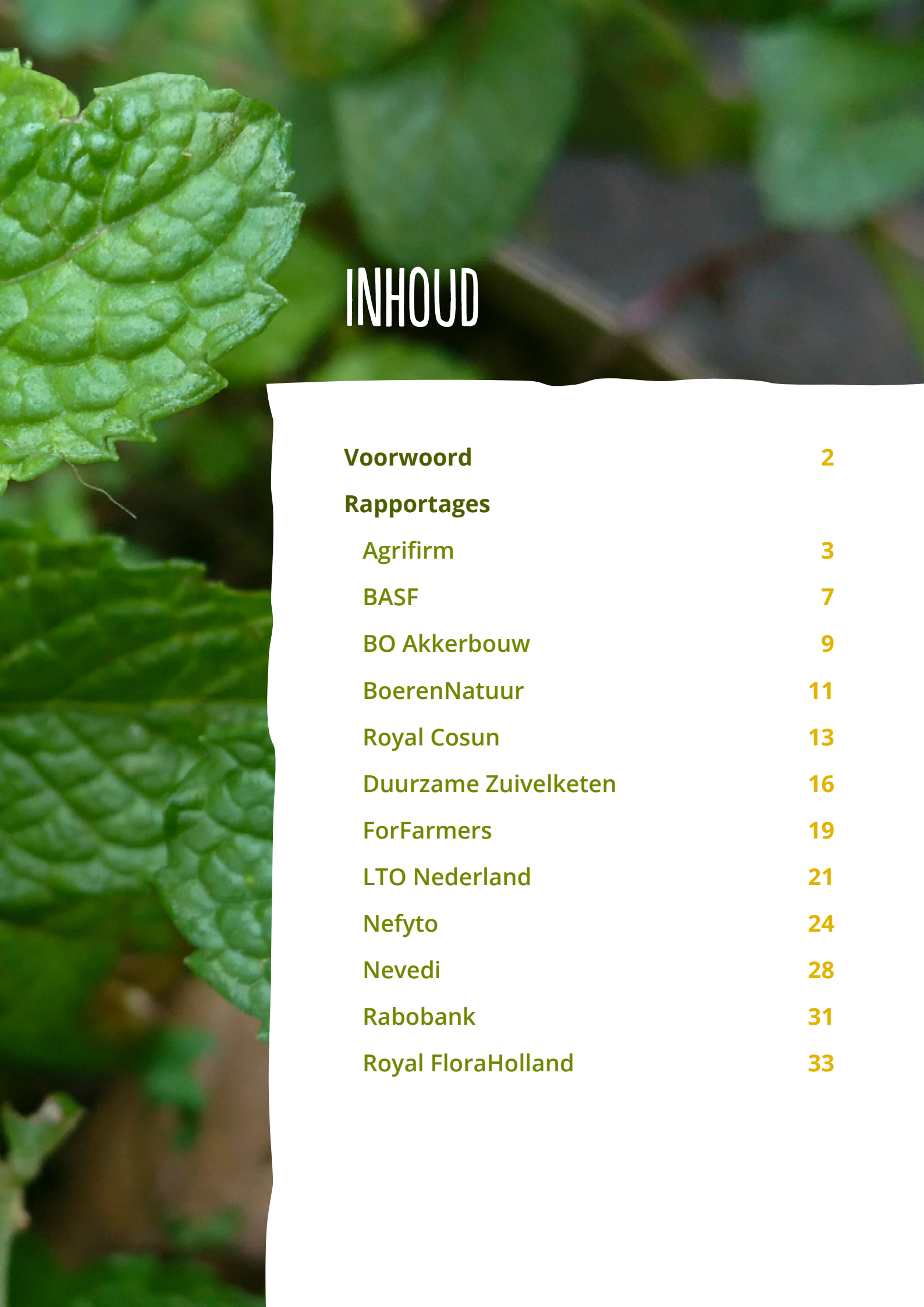

RAPPORTAGES COMMITMENTS AGROFOODPARTNERS

SAMEN VOOR
BIODIVERSITEIT

INHOUD

Voorwoord	2
Rapportages	
Agrifirm	3
BASF	7
BO Akkerbouw	9
BoerenNatuur	11
Royal Cosun	13
Duurzame Zuivelketen	16
ForFarmers	19
LTO Nederland	21
Nefyto	24
Nevedi	28
Rabobank	31
Royal FloraHolland	33

VOORWOORD

Louise Vet

Voorzitter Stichting Deltaplan
Biodiversiteitsherstel

Ronald Hiel

Directeur programmabureau
Stichting Deltaplan
Biodiversiteitsherstel

De biodiversiteit is essentieel voor het in stand houden van ecosystemen en daarmee voor een gezonde leefomgeving. Al jaren gaat de biodiversiteit in Nederland achteruit. Natuurorganisaties, boeren, wetenschappers, banken en bedrijven zijn zich bewust van dit probleem en hebben de handen ineengeslagen. In 2018 verenigden 19 partijen zich in 'Samen voor Biodiversiteit' om samen te werken samen aan het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Inmiddels zijn 100+ partners en supporters bij onze beweging aangesloten.

Samen met onze partners zetten we ons in om biodiversiteitsherstel in de praktijk te realiseren. Van onze partners vragen wij een concreet commitment dat bijdraagt aan een of meerdere van de succesfactoren van het Deltaplan. Elk jaar vragen wij onze partners om te rapporteren over hun inzet.

Dit document bevat de rapportages van 12 agrofoodbedrijven die in 2020 of eerder partner zijn geworden van het Deltaplan. De rapportages van de andere partners van het Deltaplan zullen binnenkort ook gepubliceerd worden.

Uit de rapportages blijkt dat de agrofoodpartijen serieus werken aan de uitvoering van hun commitment. Er gebeurt veel. Tegelijkertijd constateren we dat er nog veel werk aan de winkel is. Veel inspanningen hebben nog de vorm van onderzoek en projecten. Verbetering van biodiversiteit wordt geleidelijk onderdeel van de bedrijfsstrategie. Aandachtspunt is dat niet alle doelen heel specifiek zijn opgesteld, daardoor is het monitoren van voortgang soms lastig. Er liggen duidelijk kansen voor samenwerking tussen partijen.

Deze rapportages worden gebruikt om met elkaar een volgende stap te zetten naar het bevorderen van biodiversiteit. Want werken aan biodiversiteit doe je niet alleen!

Als grote toeleverancier van producten aan akkerbouw en veehouderij is Agrifirm zich zeer bewust van de discussies over de relatie tussen de gangbare landbouwpraktijken en de zorgwekkende afname van de biodiversiteit. Een belangrijke pijler van ons CSR-beleid is 'Gezonde bodem, planten en dieren'. Centraal hierbij staat het vergroten van de weerbaarheid van het landbouwkundig systeem, door dit te laten werken voor zowel voedselproductie als voor natuur. Een andere belangrijke CSR-pijler is 'Verantwoorde consumentenketens', waarbij intrinsiek aandacht is voor de ontwikkeling van natuurinclusieve en biodiversiteitsherstellende en -bevorderende activiteiten. Van de aanpak leggen wij jaarlijks verantwoording af in het CSR-jaarverslag.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Biodiversiteit is een geïntegreerd onderdeel van de advisering van Agrifirm op verschillende niveaus.

- Vanaf 2020 gaan wij pilots uitvoeren waarin Integrated Crop Management (beginnend bij vitale en biodiverse bodems, optimaal inzetten van natuurlijke bestrijding, het verder reduceren van het preventieve gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, het vergroenen van het middelenpakket) wordt gekoppeld aan de ontwikkeling en implementatie van een impactindicator (minimale impact buiten het perceel, minimale negatieve impact op en waar mogelijk een positieve bijdrage aan

biodiversiteit in het perceel), waarbij in overleg met de Nederlandse overheid en andere stakeholders risico-reductie instrumenten worden ontwikkeld voor telers en boeren. Bij het slagen van de pilots zal deze strategie breder worden uitgerold.

- Daarnaast ontwikkelen wij vanaf 2019, op basis van marktvraag en –ontwikkelingen, specifieke producten en diensten die de implementatie van biodiversiteitsherstellende maatregelen in de akkerbouw en melkveehouderij versnellen.
- Wij zullen vanaf 2019 de ontwikkeling en toepassing in het veld van de Biodiversiteitsmonitor melkveehouderij en akkerbouw actief ondersteunen, in lijn met de huidige ondersteuning t.a.v. de implementatie van de KringloopWijzer.

RAPPORTAGE OVER HET COMMITMENT

A. Hoe staat het met de voortgang van de pilots met Integrated Crop Management?

De geïntegreerde teeltaanpak is binnen de strategie van Agrifirm een essentieel onderdeel, vertaald naar concrete doelstellingen voor 2021. Daarbij is het concept ook bij de gehele buitendienst (adviseurs) van Agrifirm geïntroduceerd, en zijn er per regio praktijktesten opgezet. Daarnaast is in 2021 gestart met twee pilots op praktijkbedrijven (zand & klei). Hierbij trekt Agrifirm samen op met collega bedrijven CZAV en Van Iperen en is WUR de formele projectbegeleider.

- Doelstelling van de pilot is om in de komende 2 tot 3 jaar aan te tonen dat de emissie naar het milieu van gewasbeschermingsmid-

delen verlaagd kan worden met 50% (t.o.v. 2012/20161). Daarbij wordt de CLM Milieu-maatlat als uitgangspunt gehanteerd.

- De tweede doelstelling is om aan te tonen dat de biodiversiteit op de percelen verbetert. De exacte bepalingsmethode wordt nog vastgesteld. Rondom deze pilots is ook een stakeholdergroep actief, waarin o.a. Louis Bolk Instituut, WNF, Provincie Zuid-Holland, LTO en het Ministerie van LNV betrokken zijn.

Op basis van geïntegreerde teeltaanpak is tevens een Coöperatieproject gestart in de bollen-teelt. Daarbij wordt gewerkt aan drie specifieke teelten, en is ook de doelstelling om pilots bij praktijkbedrijven te realiseren.

B. Welke stappen heeft Agrifirm gezet in de ontwikkeling van specifieke producten en diensten die de implementatie van biodiversiteitsherstellende maatregelen in akkerbouw en melkveehouderij versnellen?

- Bovenstaande doelstellingen gaan over de ontwikkeling van totale gewasaanpakken (geïntegreerde teeltaanpak van bodem, uitgangsmateriaal tot afzet) en het verlagen van de milieu-impact van GBM en meststoffen. Een andere prioriteit binnen de strategie is voortdurende kennisontwikkeling van geïntegreerd telen, met focus op o.a. bodem, verlagen milieu-impact en precisielandbouw. Concreet zijn o.a. producten toegevoegd; biologische producten, natuurlijke vijanden, groenbemestermengsels, akkerranden, biostimulanten en bodemdienst.
- Agrifirm is in 2020 partner geworden in de PPS 'Ruwvoer, bodem en biodiversiteit' (2020-2024). Met een jaarlijkse in-kind bijdrage van €75.000. In dat kader wordt de komende vier jaar onderzoek gedaan en nadrukkelijk gekeken naar biodiversiteitsherstellende maatregelen.

- Momenteel is er veel belangstelling voor een mengteelt van snijmais met stokslabonen. In 2021 wordt er bij onze afnemers ruim 40 ha uitgezaaid om ervaring op te doen met deze teelt. Voordelen van deze mengteelt:
 - Meer biodiversiteit doordat de bloemen van de stokslabonen een voedselbron zijn voor insecten.
 - Stokslabonen behoren tot de vlinderbloemigen en binden stikstof.
 - Door toepassing van stokslabonen in de teelt van snijmais kan mogelijk het eiwitgehalte in het mengproduct worden verhoogd, waardoor er minder eiwit aangekocht hoeft te worden op het melkveebedrijf.
- Er worden, evenals vorig jaar, ook dit jaar weer demovelden aangelegd (Wijnandsrade en Vredepeel) met onderwerpen als kruidenrijk grasland, gras-klover en de mengteelt van snijmais en stokslabonen. Begin september 2021 staan daar opendagen gepland.
- Daarnaast is Agrifirm, naast ZLTO en Rabobank, onderdeel van het project Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij. Voor de ondersteuning vanuit Agrifirm is een basisdocument ontwikkeld dat als uitgangspunt dient voor alle projecten die in Nederland lopen.
- Cursusonderdeel ingepland voor Ceva Santé: Biodiversiteit ruwvoer: impact diergezondheid en fertiliteit (Leo Tjoonk) najaar 2021 (Ceva Santé Animale is Europees marktleider op het gebied van reproductie bij herkauwers).

C. Hoe heeft Agrifirm de ontwikkeling en toepassing van de Biodiversiteitsmonitor melkvee en akkerbouw actief ondersteund?

- Agrifirm heeft dit actief ondersteund middels inbreng in de brancheorganisatie (BO Akkerbouw, Meststoffen Nederland, Agrodis, Artemis).

- Verder in de lopende projecten bij de veehouders op basis van de uitkomsten KLW. De resultaten als % blijvend grasland, % eiwit van eigen land, en N-efficiëntie nadrukkelijk onder de aandacht te brengen.
- Agrifirm en Provincie Brabant starten later in 2021 een project om de synergie tussen het innovatie- en subsidieprogramma Biodiversiteitsmonitor (BDM) Brabant en de projectactiviteiten van de coöperatie Agrifirm te verkennen. Agrifirm wil de transitie op het Brabantse boerenbedrijf aanjagen middels een subsidieprogramma die geleidelijk het verdienmodel voor meer biodiversiteit moet stimuleren vanuit markt en kostprijs waardoor subsidie op termijn niet meer nodig is.

D. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen in het afgelopen jaar die een positieve bijdragen hebben geleverd aan biodiversiteit?

- Artikel in het blad VeeteeltGras (CRV): duurzaamheid grasland is motor biodiversiteit
- De Factsheet over ruimen vanggewas maïsteelt zonder glyfosaat (mede opgesteld met inbreng Agrifirm) nadrukkelijk bij telers onder de aandacht te brengen.
- Het Bio Team heeft een overzicht gepubliceerd van alle soorten kruidenmengsels, die Agrifirm op dit moment kan leveren. Daarbij zijn de verschillende doelen in beeld gebracht.
- Daar waar telers behoeften hadden aan verdieping heeft Agrifirm hier advies voor geleverd. Daarnaast kijken we vooral naar de integrale aanpak; bodem, bemesting, natuurlijke bestrijding, etc.; de totaal aanpak.

E. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Agrifirm heeft de volgende doelen voor de periode 2021-2022:

- Agrifirm is een Coöperatieve onderneming, waarbij het rendement voor de leden centraal staat. Dat zal in de loop van 2022 worden vertaald in concrete, meetbare doelstellingen waarbij een duurzaam, financieel rendement van de leden centraal staat.
- De geïntegreerde teeltaanpak is eind 2021 breed uitgerold bij de gehele buitendienst van Agrifirm (Arable). In alle regio's, waar verkoopteams actief zijn, zijn in 2022 minimaal 5 pilots in uitvoering. Daarnaast zijn er onderzoeken met externe (onafhankelijke) partijen op het gebied van akkerbouw en bollenteelt, waarbij reductie van de emissie buiten het perceel wordt bepaald met behulp van de CLM Milieumeetlat (en/of de nieuw in ontwikkeling zijnde aangepaste versie daarvan). Doelstelling daarbij is om minimaal 50% reductie door de inzet van Geïntegreerd Teeltadvies te realiseren, met behoud van financieel rendement van de teler.
- Daarnaast is de doelstelling om het aandeel gewasbeschermingsmiddelen met een laag milieu-impact te verhogen naar 10% (t.o.v. 2020) in 2022, dit is inclusief de verkoop van gewasstimulerende producten (zoals biostimulanten).
- Om reductie van de impact van gewasbeschermingsmiddelen te stimuleren wordt in 2021/2022 een pilot uitgevoerd met behulp van onderlinge benchmarking ten aanzien van het gehanteerde advies (gemeten met de CLM Milieumeetlat).
- In de melkveehouderij wordt eenzelfde onderlinge benchmarking aanpak uitgevoerd ten aanzien van eiwit in het melkveerantsoen, met als oogmerk daarmee de stikstofemissies te reduceren.

- Agrifirm ontwikkelt, samen met haar telers, een pilot voor voedselbossen. De ambitie is daarbij om in 2022 met minimaal 10 telers en 30 ha tot een concrete projectaanpak te komen, waarbij in 2022 ook daadwerkelijk de schop in de grond gaat.
- Agrifirm ontwikkelt in een Coöperatieproject een concept voor de biologische landbouw, waarbij geen gebruik wordt gemaakt van aanvullende meststoffen. Dit meerjarige project dient in 2022 concreet eerste resultaten op te leveren.
- Agrifirm stimuleert de verdere ontwikkeling van kruidenrijk grasland door samen met andere partijen deze zodanig aantrekkelijk te maken dat het financieel aantrekkelijker is om deze concepten in te voeren.
- Agrifirm blijft intensief betrokken bij de ontwikkeling en implementatie van de biodiversiteitsmonitor, zowel akkerbouw als melkveehouderij. In 2021/2022 wordt een project uitgevoerd in Noord-Brabant, en de ambitie is om op dit in meer districten vorm te geven. Tevens zullen er pilots worden uitgevoerd in de akkerbouw. Daarnaast is Agrifirm aangesloten bij de ontwikkeling van de biodiversiteitsmonitor in de bollenteelt.

Wereldwijd neemt de vraag naar duurzaam geproduceerd voedsel snel toe. BASF ziet het als haar verantwoordelijkheid om duurzame landbouw en een gezonde leefomgeving mogelijk te maken. Door nauw samen te werken met boeren en tuinders, landbouwprofessionals, onderzoekers en andere experts ontwikkelen we diensten en producten die daar actief aan bijdragen. We investeren in een breed portfolio inclusief zaden en planteneigenschappen, chemische en biologische gewasbescherming, oplossingen voor bodembeheer, plantgezondheid, ongediertebestrijding en digitale landbouwtoepassingen. Met deskundigen in het lab, op het veld, bij de klant en op kantoor kunnen we innovatief denken combineren met concrete acties om zo tot praktische ideeën te komen die werken – voor landbouwers en tuinders en de maatschappij.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Sinds 2003 ondersteunen wij in een groot aantal landen een netwerk van boerderijen die samenwerken voor behoud en herstel van de biodiversiteit. Dit is het BASF FarmNetwork for biodiversity. Op deze boerderijen worden de genomen maatregelen ter bevordering van de biodiversiteit gemonitord door universiteiten, NGO's of experts van bijvoorbeeld ecologische adviesbureaus. Ons doel is om de succesvolle maatregelen en technieken te laten omarmen door agrarische bedrijven buiten het bestaande netwerk. Daarvoor hebben we in Nederland

onder andere een animatie en flyer ontwikkeld. En is er veel meer informatie te vinden op onze website.

In Nederland zijn we in 2018 een driejarig monitoringsonderzoek gestart om na te gaan of er een verschil is in aantallen bestuivers en soortenrijkdom tussen akkerranden met een mengsel dat zowel uit inheemse als uitheemse soorten bestaat in vergelijking met een mengsel met alleen lokale inheemse soorten. Dit onderzoek wordt door De Vlinderstichting uitgevoerd.

Ons commitment is dat we ons FarmNetwork verder zullen uitbreiden, ook in Nederland. We zullen de resultaten van het FarmNetwork en het akkerranden monitoringsonderzoek actief uitdragen en best practices delen. Ook zullen we ons maximaal inzetten om in 2030 ervoor te zorgen dat 30% van onze middelen biologisch of van natuurlijke oorsprong is, met een omzet van 15% van onze totale omzet in de Nederlandse agrarische sector.

Daarnaast is BASF partner in de Nationale Bijenstrategie, Coöperatief Collectief Hoeksche Waard en het internationale onderzoeksproject FABulous Farmers (Interreg NWE). Alle drie projecten die gericht zijn op de ontwikkeling en ondersteuning van biodiversiteit in de agrarische sector.

RAPPORTAGE OVER HET COMMITMENT

A. Hoe staat het met de voortgang van het BASF FarmNetwork for biodiversity?

Op zich prima, we merken wel dat de huidige Covid pandemie een behoorlijke beperking is. We kunnen geen mensen uitnodigen op het FarmNetwork voor een gesprek of discussie. Het driejarig onderzoek met verschillende akkerranden is afgerond en de eindrapportage zit in de eindfase. Er zijn een paar zeldzame bestuivers aangetroffen bij de monitoring waaronder een grashommel, dit betreft de eerste waarneming sinds 50 jaar voor Drenthe!

Recent hebben we een groot insectenhotel geplaatst bij de FarmNetwork partner Jan Reinier de Jong en daar is een bord bij geplaatst die uitleg geeft over het belang van biodiversiteit. Ook heeft Sterre, de dochter van Jan Reinier, een vlog opgenomen waarin ze uitlegt geeft en vragen stelt rondom het insectenhotel.

Verder zijn we bezig met precisielandbouw en met 50% vermindering van uitstoot van broeikasgassen bij bemesting door middel van technologische oplossingen (nitrificatieremmers toevoegen aan drijfmest).

We hopen deze zomer of de tweede helft van het jaar weer groepen te kunnen uitnodigen voor rondgangen en discussies bij de boerderij.

B. Welke stappen heeft BASF inmiddels gezet om 30% van de middelen biologisch of van natuurlijke oorsprong te realiseren in 2030?

We hebben op 29 april 2021 weer een toelating van een nieuw biologisch middel gekregen (schimmel die insecten doodt). Daarmee vergroten we ons productenpakket. Ook hebben we een overeenkomst afgesloten met AgBiome voor het ontwikkelen van een nieuw bacteriepreparaat voor bestrijding van belangrijke schimmels (<https://www.basf.com/global/en/media/>

[news-releases/2021/03/p-21-173.html](https://www.basf.com/global/en/media/news-releases/2021/03/p-21-173.html)).

Daarnaast hebben we nog een biologisch middel in ontwikkeling en zijn we constant op zoek naar nieuwe biologische middelen.

C. Welke voortgang heeft BASF geboekt in de samenwerking met de Nationale Bijenstrategie, Coöperatief Collectief Hoeksche Waard en FABulous Farmers om biodiversiteit in de agrarische sector te bevorderen en te ondersteunen?

Dit zijn lopende projecten waarmee regelmatig contact is. We ondersteunen de wintervogelakkers (zaad) in de Hoeksche waard en delen uitkomsten van het onderzoek van het Interreg NWE project FABulous Farmers. Verder nemen we actief deel aan de bijeenkomsten van de Nationale Bijenstrategie

D. Heeft BASF andere activiteiten ondernomen in het afgelopen jaar die een positieve bijdrage hebben geleverd aan biodiversiteit?

We hebben een biodiversiteitscalculator ontwikkeld (<http://biodiversity.northeurope.cloudapp.azure.com/>)

Ook heb ik een uur bij BNR radio gesproken over biodiversiteit en het belang er van en zijn er diverse artikelen verschenen in de agrarische pers over het belang van biodiversiteit. (bijvoorbeeld: <https://www.boerenbusiness.nl/business-case/basf/artikel/10886813/biodiversiteit-en-intensieve-landbouw-bijten-elkaar-niet>)

En dit zijn onderwerpen die stevast onderdeel zijn van lezingen voor onze klanten.

E. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Ik denk dat het niet noodzakelijk is het commitment momenteel aan te scherpen of te verbreden. Mogelijk is verbreding in de volgende jaren wel opportuun, meer richting klimaatadaptatie (vermindering van CO2-uitstoot per kg opbrengst)

BO AKKERBOUW

Brancheorganisatie (BO) Akkerbouw is het centrale platform en kenniscentrum voor de Nederlandse akkerbouwketens. De organisatie zorgt voor één krachtig geluid van de Nederlandse akkerbouw, draagt de ambities van de sector uit en komt met oplossingen voor collectieve vraagstukken. De leden en partners van BO Akkerbouw zijn: Agrifirm, Avebe, Cosun, CZAV, Het Comité van Graanhandelaren, LTO Nederland, NAJK, NAO, NAV, Plantum, Van Iperen en VAVI.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

BO Akkerbouw en haar leden ambiëren dat hun sector in 2030 koploper is in aantoonbaar duurzame teeltmethoden die afnemers erkennen en maatschappelijke waardering krijgen, waarbij rentabiliteit leidend is. Gezamenlijk met diverse partners werken we aan die ambitie met het Actieplan Plantgezondheid Akkerbouw, dat 'Versterken van de biodiversiteit' als één van de speerpunten kent. Biodiversiteit is onmisbaar in duurzame teeltmethoden en draagt bij aan genoemde erkenning en waardering. Acties zijn onder meer gericht op praktijkonderzoek naar functionele biodiversiteit, ontwikkeling van een biodiversiteitsmonitor voor de akkerbouw en daarop volgend het ontwikkelen van verdienmodellen en het starten van regionale initiatieven. BO-projecten worden gefinancierd door akkerbouwers. Hierbij wordt vaak samengewerkt met partners en cofinanciering verkregen van de overheid, zoals voor het publiek-private project Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw het geval is.

RAPPORTAGE OVER HET COMMITMENT

A. Hoe staat het met de voortgang van de ambitie van BO Akkerbouw dat de sector in 2030 koploper is op het gebied van aantoonbare duurzame teeltmethoden?

We vorderen gestaag met de uitvoering van het Actieplan. Bij de start was al helder dat het een meerjarig traject zou zijn, met een ambitie voor 2030

B. Hoe staat het met de ontwikkeling van de Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw?

Dit project ligt op schema. Er is wetenschappelijk onderzoek gedaan om zo vast te stellen welke Kritische Prestatie Indicatoren bepalend zijn voor meer biodiversiteit. Ondertussen wordt in de praktijk al geëxperimenteerd met de KPI's, in pilots met akkerbouwers. Introductie van de BMA is voorzien voor medio 2022. Zie de factsheet op onze website.

C. Welke acties uit het Actieplan Plantgezondheid heeft de BO Akkerbouw inmiddels geïnitieerd en/of successen op behaald?

Hiervoor verwijzen we naar het dossier van het Actieplan op onze website en de voortgangsrapportage die we in juli 2021 publiceerden.

D. Heeft BO Akkerbouwandere activiteiten ondernomen in de afgelopen tijd die een positieve bijdrage hebben geleverd aan biodiversiteit?

In het kader van het Actieplan liet BO Akkerbouw een enquête uitvoeren, waarbij is uitgevraagd welke inspanningen akkerbouwers al plegen ter bevordering van de biodiversiteit. De resultaten maakten we 12 mei bekend via een nieuws-

bericht. Uit een inventarisatie onder BO-leden bleek een aantal actief met (regionale) initiatieven met biodiversiteit(sherstel), met de Groene Cirkels van Cosun in West-Brabant als aansprekend voorbeeld. Op 22 februari zijn stuurgroepleden met een workshop bijgepraat over de stand van zaken bij de BMA en is besproken hoe samen meer inzet is te plegen op het verder ontwikkelen van verdienmodellen voor akkerbouwers. Daarnaast vordert het onderzoek naar functionele agrarische biodiversiteit en is een online tool in ontwikkeling om de kennis te ontsluiten voor akkerbouwers.

E. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Nee. Wij hebben bewust gekozen voor een ambitie richting 2030 en werken er hard aan om dit te bereiken.

BOERENNATUUR

Sinds 1 januari 2016 zijn er in Nederland veertig agrarische collectieven actief. Hun leden, ruim 9000 boeren en andere grondeigenaren, voeren samen in Nederland het agrarisch natuur- en landschapsbeheer uit op 1000.000 ha grond. Deze veertig collectieven hebben zich verenigd in BoerenNatuur. Belangrijke pijlers van BoerenNatuur zijn: het bevorderen van natuurinclusieve landbouw en het ondersteunen van haar leden bij de uitvoering van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Daarbij is agrarisch natuur- en landschapsbeheer één van de middelen om natuurinclusieve landbouw te stimuleren (uit te voeren). Wij ontwikkelen samen met de collectieven hiervoor allerlei activiteiten om kennis te vergaren en te delen: over onder andere bodem, insecten, water en klimaat.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Wij verbinden op landelijk niveau partijen die biodiversiteit stimuleren en aan natuur- en landschapsbeheer doen. Dit doen de agrarische collectieven door zich sinds 2019 aan te bieden als verbindende schakel tussen grondeigenaren (agrariërs, overheden, particulieren, TBO's en ketenpartijen) die betrokken zijn bij een gebiedsgerichte aanpak voor herstel en versterking van de biodiversiteit.

In 2020 moet 50% van de agrariërs de weg naar de collectieven weten te vinden. Zodat zoveel mogelijk agrariërs hun rol voor de versterking van biodiversiteit op hun bedrijf kunnen verkennen en gaan samenwerken met andere agrarisch

ondernemers. Deze agrarische ondernemers zijn akkerbouwers, melkveehouders en fruittelers en dan zowel ANLb-boeren, als boeren buiten ANLb gebied.

RAPPORTAGE OVER HET COMMITMENT

A. Welke activiteiten heeft BoerenNatuur ondernomen in het verbinden van partijen die biodiversiteit stimuleren en aan natuur- en landschapsbeheer op landelijk niveau?

- Mede inhoud geven aan KPI's natuur en landschap in zowel de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij als die voor Akkerbouw.
- Uitvoeren zes landelijke GLB pilots die kijken naar een zinvolle invulling van de ecoregelingen in het nieuwe NSP.
- Actieve deelname in Programma Natuur en overgangsgebieden.

B. Hoe staat het met de voortgang om 50% van de agrariërs bekend te maken met de agrarische collectieven?

- BoerenNatuur heeft met alle leden een visie op de toekomst van de collectieven vastgesteld waarin staat dat we voor alle boeren die stappen willen zetten naar een meer natuurinclusieve landbouw willen adviseren, hun beheer willen registeren en borgen.
- Door middel van bovenstaande trajecten kennen steeds meer boeren de collectieven. Want in veel van bovenstaande trajecten gaan mensen van collectieven juist aan de slag met boeren in de 'witte gebieden, de gebieden waar geen ANLb kan
- Daarnaast voeren bijna alle collectieven zelf al-

lerlei projecten uit, zoals het opstellen van bedrijfsplannen voor natuurinclusieve landbouw, bodemprojecten etc. waarbij ze juist met alle boeren die willen aan de slag gaan.

- Een percentage weten we niet, maar dat het toeneemt is evident.

C. Heeft BoerenNatuur andere activiteiten ondernomen in het afgelopen jaar die een positieve bijdrage hebben geleverd aan biodiversiteit?

We zijn dagelijks met BoerenNatuur en de collectieven bezig om een positieve bijdrage te leveren aan biodiversiteit. Dat is ons aller hoofddoel. Dus alles wat we doen is gericht op een toename van de biodiversiteit. We doen te veel activiteiten om op te noemen: zowel BoerenNatuur als de 40 collectieven.

D. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Op dit moment niet.

Coöperatie Koninklijke Cosun is een moderne, toekomstgerichte coöperatie, ontstaan in Nederland en met de wereld als werkterrein. Wij werken samen met duizenden telers, zowel leden als leveranciers. Samen met onze telers hebben wij alles in huis om planten centraal te stellen op weg naar een betere toekomst. Wij zijn experts in duurzame landbouw en staan garant voor kwaliteit in onze hele keten. Onze telers, medewerkers, leveranciers en afnemers dragen hun steentje bij aan een duurzaam en circulair leven voor mens en dier. Wij streven naar een volledig circulaire productieketen voor al onze producten en diensten. Wij verwerken zo'n 12 miljoen ton biomassa per jaar, waarmee onze impact op dit terrein groot is. Met onze innovatiekracht op het gebied van circulariteit ontplooiën wij zoveel mogelijk duurzame initiatieven voor de maatschappij en onze telers.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Wij gaan in samenwerking met BO Akkerbouw aan de slag met:

- Het opzetten van praktijkonderzoek biologische bestrijding en onderzoek naar rol functionele agrobiodiversiteit; kennis vertalen naar beslissingsondersteunende systemen
- Het ontwikkelen van een biodiversiteitsmonitor voor onze telers
- Het ontwikkelen van verdienmodellen die biodiversiteit versterken
- Het starten van regionale initiatieven die resulteren in het vergroten van de biodiversiteit en cultuurhistorische elementen

RAPPORTAGE OVER HET COMMITMENT

A. Wat is de stand van zaken van het Praktijkonderzoek biologische bestrijding en onderzoek naar de rol van functionele agrobiodiversiteit?

Onderzoek van Cosun is gericht op biologische bestrijding en functionele agrobiodiversiteit conform aantal pijlers:

- Verminderde inzet;
 - Gerichtere inzet;
 - Schadebeperking en -beheersing;
 - Bewustwording teler en maatschappij;
 - Samenwerking.
- a. Voor de vermindering van de inzet van chemische herbiciden in de teelt van suikerbieten en cichorei, initieert en participeert Cosun in diverse onderzoeken naar de inzet en effecten van mechanische onkruidbestrijding.
 - b. Daarnaast ontwikkelt Cosun modellen op basis van waarnemingen en sensoren, waarbij nog gerichtere toepassing van insecticiden en fungiciden mogelijk is.
 - c. Voor de schadebeperking vergelingsziekte in suikerbieten is een monitoring groene luis opgezet, waarbij eveneens de natuurlijke vijanden worden gemonitord. Het advies wordt hierop afgestemd. De monitoring is voor alle bietentelers beschikbaar onder meer via de BAS-app (die door de meerderheid van de telers gebruikt wordt) en via de website van www.cosunleden.nl en IRS* www.irs.nl.
 - d. Voor de gerichte Integrated Crop Management (ICM) benadering van beheersing van

bladschimmels hanteert Cosun via IRS een waarschuwingdienst die proactief telers informeert. Zie Applicatie - Bladschimmel-waarschuwing - IRS.

- e. In het teeltregistratiesysteem Unitip is een rapportage akkerleven opgenomen waarin de impact van de teeltmaatregelen op de biodiversiteit in beeld wordt gebracht, met daarbij het handelingsperspectief. Zie Cosun - Ledensite - Akkerleven (cosunleden.nl)
- f. Op gebied van FAB wordt advies gegeven aan bietentelers via IRS, zie [https://www.irs.nl/interessegebieden/alle-interessegebieden/teelthandleiding/5-2-duurzame-gewasbescherming/#Monitoring\(principe\)](https://www.irs.nl/interessegebieden/alle-interessegebieden/teelthandleiding/5-2-duurzame-gewasbescherming/#Monitoring(principe))
- g. Het IRS participeert ook in: Concepten en toolontwikkeling voor functionele agrobiodiversiteit – Bas Allema, WUR.

B. Wat is de stand van zaken van de ontwikkeling van een biodiversiteitsmonitor voor akkerbouw?

De Biodiversiteitsmonitor akkerbouw (BMA) wordt onder regie van de BO-akkerbouw ontwikkeld en maakt prestaties t.a.v. biodiversiteit eenduidig meetbaar. Daarnaast helpt de monitor om de inspanningen aan de maatschappij zichtbaar te maken. Cosun is een belangrijke speler in de BO-akkerbouw en wij werken actief samen om de Biodiversiteit Monitor Akkerbouw te introduceren.

Cosun participeert actief in de werkgroep die hieraan invulling geeft en heeft zitting in de Raad van Advies. Inhoudelijk gaat het daarbij om de onderdelen van de visie van Cosun die mede tot uitdrukking gaan komen in de biodiversiteitsmonitor (zoals 100% transparant, 100% plantaardig en 100% circulair). De BMA wordt in een pilot (waarin Cosun participeert) in de praktijk getoetst en geïntroduceerd.

* IRS is onderzoeksinstituut voor de bieten- en cichoreiteelt, dat zeer nauw verbonden is aan Cosun.

Nadere informatie op PPS | Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw | BO Akkerbouw (bo-akkerbouw.nl)

C. Welke inzet heeft u gepleegd t.a.v. het ontwikkelen van toekomstbestendige verdienmodellen voor telers?

Cosun heeft onder de naam Groeikracht een open telersnetwerk opgericht van en voor Cosun-telers. Dit initiatief heeft als belangrijkste doel om de teelt van aardappelen, suikerbieten en cichorei toekomstbestendig te maken; daar hoort teeltrendement dus uitdrukkelijk bij. In 9 thema's worden projecten opgestart waarin aan oplossingen voor uitdagingen in de teelt wordt gewerkt en in praktijk door middel van pilot praktijkproeven worden getoetst. Eén van deze thema's is biodiversiteit. De website van Groeikracht toont de thema's en enkele reeds gestarte projecten. Zie: www.groeikracht.cosun.nl

Ontwikkelingen in verbeteren biodiversiteit door Cosun zijn over het algemeen no-regret maatregelen, waardoor een brede introductie door de sector in principe wordt ondersteund. Cosun wil telers faciliteren in het implementeren van maatregelen in kader van biodiversiteitsherstel.

D. Bij welke regionale initiatieven heeft Cosun betrokkenheid met als doel het vergroten van de biodiversiteit en cultuurhistorische elementen?

- Groene Cirkels: Regionaal is Cosun trekker en mede initiatiefnemer van Groene Cirkels; dit is een uitgebreid netwerk van innovatieve bedrijven, kennisinstellingen, overheden en maatschappelijke organisaties. In het project 'Landbouw en Openbaar Groen' van Groene Cirkels, wordt in samenwerking met eigenaren van openbare ruimten (bermen, dijken, industrieterreinen etc.) gezocht naar samenwerking om de vegetatie aantrekkelijk in te richten voor ontwikkeling en huisvesting van natuurlijke vijanden voor plaaginsecten in de akkerbouw. (zie Nieuw initiatief Groene Cirkels 'Landbouw en openbaar groen' - Nieuws (cosunbeetcompany.nl))

- **Natuurakker:** Cosun heeft onder de naam Natuurakker een project strokenteelt opgezet. In samenwerking met meerdere partners wordt de waarde van dit teeltsysteem getest, alsmede de invloed op de biodiversiteit gemonitord. Het project een looptijd van 7 jaar.
Zie Langjarig praktijkonderzoek met strokenteelt: Natuurakker - Nieuws (cosunbeet-company.nl). Via dit project wordt niet alleen gekeken naar minder inzet van gewasbeschermingsmiddelen maar ook naar de economische haalbaarheid.
- **Boerderij van de Toekomst:** Cosun participeert in de Boerderij van de Toekomst (zie Homepage - Boerderij van de toekomst (farmofthefuture.nl))

E. Welke andere activiteiten heeft Cosun in de afgelopen tijd ondernomen die een positieve bijdrage hebben geleverd aan biodiversiteit?

Bijenlandschap West-Brabant: Cosun neemt actief deel en is aangesloten bij Bijenlandschap West-Brabant. Op diverse plaatsen rondom productielocaties zijn bloemen ingezaaid. Daarnaast hebben we alle Cosun medewerkers in NL zakjes bloemzaad (inheems mengsel) (~2300) gestuurd om thuis in bijvoorbeeld de tuin in te zaaien
Zie: Nature Today | Bijenlandschap West-Brabant wil bij-vriendelijkste regio worden

F. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Cosun is gecommitteerd om de biodiversiteitsmonitorakkerbouw, met de 8 KPI's, proactief bij haar telers onder de aandacht te gaan brengen, de inzet ervan te activeren en maatregelen te adviseren.

De ICM-benadering is al jarenlang usance in de suikerbietenteelt en zal ook de komende jaren expliciet gecontinueerd worden. Cosun geeft onafhankelijk advies aan haar telers over de inzet of juist het niet inzetten van gewasbeschermingsmiddelen, op basis van waarnemingen en data-based ontwikkelde modellen.

Inzet van resistente en/of tolerante rassen wordt proactief geadviseerd, onder andere op basis van eigen dataverzameling en data-analyse. Daarmee kan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen worden verminderd.

Cosun heeft voor de bietenteelt een teeltregistratie en -advies programma Unitip voor alle telers. Dit wordt in de sector als de benchmark gezien voor een betekenisvolle wijze van data-verzameling en data-analyse, én bevat terugkoppeling aan telers via groepsgewijze benchmarking. Dit programma wordt continu verder ontwikkeld met nieuwe functionaliteit waaronder biodiversiteit en de KPI's van de BMA.

DUURZAME ZUIVELKETEN

De Duurzame Zuivelketen is een samenwerking tussen de zuivelondernemingen en de melkveehouders. Binnen de zuivelketen willen we veilig en met plezier werken, een goed inkomen verdienen, kwalitatief hoogwaardige voeding produceren, met respect omgaan met dieren en milieu en door de Nederlandse samenleving gewaardeerd worden.

Een van de speerpunten waar wij aan werken is biodiversiteit. Boeren kunnen niet zonder biodiversiteit. En andersom kan de biodiversiteit niet zonder onze boeren. Melkveehouders, als grondbezitters, zijn de grootste landgebruikers van Nederland. De melkveehouderij zet daarmee niet alleen de toon van het Nederlandse landschap, maar ook de kwaliteit ervan.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

1. De zuivelsector draagt uit dat een integrale aanpak op biodiversiteit belangrijk is. Een aanpak op meerdere fronten om afwenteling op andere duurzaamheidsthema's of naar andere regio's te voorkomen.
2. De zuivelsector zet zich in om het instrument van de biodiversiteitsmonitor door te ontwikkelen zodat melkveehouders deze kunnen toepassen. De Dashboard Kringloopwijzer geeft melkveehouders nu reeds inzicht in 5 indicatoren van de Biodiversiteitsmonitor. Ook geeft de KringloopWijzer inzicht in mineralenstromen en helpt daarmee mineralenverlies naar het milieu te beperken. Met BoerenNa-

tuur loopt een pilot om de indicator soorten- en landschapsbeheer inzichtelijk te kunnen maken.

3. De biodiversiteitsmonitor zal door zuivelondernemingen ingezet worden om de resultaten op het gebied van biodiversiteit te meten, om melkveehouders inzicht te geven in hun impact én om hen te stimuleren richting een netto positieve impact op biodiversiteit.
4. Daarnaast zal de Duurzame Zuivelketen zich inzetten opdat de biodiversiteitsmonitor door andere partijen die biodiversiteit op het melkveebedrijf willen stimuleren gebruikt gaat worden. Het maakt daarmee stapeling van beloning mogelijk. Het heeft daarmee de potentie in zich van een verdienmodel.
5. Ook willen we stimuleren dat andere partijen de biodiversiteitsmonitor erkennen en implementeren (bv in duurzaamheid programma's) en gaan belonen of waarderen op prestaties.
6. Wij zullen het advies voor een meer grondgebonden melkveehouderij implementeren, waarvan een positieve impact op biodiversiteit wordt verwacht, zowel in Nederland als daarbuiten.

Ook andere doelen van de Duurzame Zuivelketen dragen bij aan biodiversiteit, zoals weidegang en de reductie van broeikasgassen.

RAPPORTAGE OVER HET COMMITMENT

A. Op welke manier en aan wie heeft DZK de afgelopen tijd uitgedragen dat een integrale aanpak op biodiversiteit belangrijk is?

DZK is dé voorloper op het vlak van een integrale aanpak op verduurzaming en de inzet van KPI's

voor monitoring van duurzaamheidsresultaten. Als initiatiefnemer van o.a. de biodiversiteitsmonitor inspireren en motiveren we alle partijen die biodiversiteitsherstel na streven deze systematiek te gebruiken. De zuivel is de eerste partij die op grote schaal concreet werkt aan het creëren van verdienmodellen op basis van de biodiversiteitscore om melkveehouders perspectief te bieden voor biodiversiteitsherstel op en rondom hun bedrijven.

B. Welke stappen heeft DZK gezet m.b.t. de doorontwikkeling van de biodiversiteitsmonitor? Zijn er al resultaten te melden uit de pilot met Boeren-Natuur om de indicator soorten- en landschapsbeheer inzichtelijk te maken?

DZK ziet twee belangrijke elementen voor de doorontwikkeling van de biodiversiteitsmonitor.

1. een landelijke registratiesystematiek voor natuur en landschapsbeheer, inclusief kruidenrijk grasland.
2. een rekensystematiek voor een integrale biodiversiteit score. Op beide punten is DZK de initiatiefnemer in de ontwikkeling.

C. Hoe staat het met de inzet van de biodiversiteitsmonitor door zuivelondernemingen? Welke zuivelondernemingen stimuleren melkveehouders inmiddels richting een netto positieve impact op biodiversiteit?

Er zijn verschillende zuivelondernemingen die KPI's van de biodiversiteitsmonitor hebben opgenomen in hun duurzaamheidsprogramma's. Alle melkveehouders hebben inzicht in hun score en een benchmark van 5 van de 7 KPI's. Daarnaast hebben ruim 10.000 melkveehouders een overzicht van de biodiversiteitsscore op alle 7 KPI's op hun bedrijf.

D. Welke activiteiten onderneemt DZK om andere partijen die biodiversiteit op de melkveehouderij willen bevorderen te bewegen gebruik te maken van de biodiversiteitsmonitor? Heeft dit al concrete resultaten opgeleverd, zo ja welke?

Zowel DZK en de zuivelondernemingen pleiten voor één uniforme integrale monitoringssystematiek voor biodiversiteit. Daarbij wordt gericht gesproken met stakeholders in de keten, overheden en markt. Dit heeft er toe geleid dat de biodiversiteitsmonitor steeds vaker wordt ingezet in regionale samenwerkingen voor het stapelen van beloningen (van Gogh park, gemeente Midden Delfland, provincie Drenthe, project Rotterdam 'de boer op'). Tevens spreekt een aantal zuivelondernemingen met (internationale) partners in de zuivelmarkt over het verbinden van de biodiversiteitsmonitor met de biodiversiteitsambities van meerdere multinationals, oa in de coalitie One planet Business for Biodiversity.

E. Zijn er al andere partijen die de biodiversiteitsmonitor erkennen en in hun duurzaamheidsprogramma hebben opgenomen? Op welke manier zou het Deltaplan kunnen helpen om te zorgen dat nog veel meer partijen die dit gaan doen?

De zuivel is veruit de grootste partij die daadwerkelijk al meerdere jaren aan de slag is met de biodiversiteitsmonitor. Het is te prijzen dat er verschillende partijen zoals gemeenten, provincies en banken deze systematiek opnemen in hun duurzaamheidsprogramma's. Helaas zetten nog lang niet alle partners in het Deltaplan biodiversiteitsherstel zich in voor het promoten en implementeren van de biodiversiteitsmonitor en het ontwikkelen van verdienmodellen voor boeren om versneld te werken aan biodiversiteitsherstel. Vanuit het deltaplan kan meer en beter gecoördineerd worden op de commitment van alle partners. Het is noodzakelijk dat de commitments concreet, SMART-er en relevanter geformuleerd worden en dezelfde richting op werken waarbij de biodiversiteitsmonitor als uitgangspunt gehanteerd wordt. Ook is een duidelijk proces op evaluatie en rapportage nuttig om stappen te maken richting biodiversiteitsherstel.

F. Hoe staat het met de implementatie van het advies van de Commissie Grondgebonden Melkveehouderij?

Dit is opgepakt als integraal onderdeel van het sectorplan voor de melkveehouderij. Afgelopen jaar is onder andere de rekenmethode is verbeterd, een PPS gestart die boeren ondersteunt in de praktische aanpak en wordt met LNV gekeken hoe LNV (oa nieuw mestbeleid) buurtcontracten zou kunnen faciliteren. Eiwit van eigen land wordt door zuivelondernemingen gestimuleerd en is daarnaast integraal onderdeel van de biodiversiteitsmonitor.

G. Zou DZK haar commitment willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Het is vooral van belang de biodiversiteitsmonitor nu breed uit te rollen en ook de KPI's natuur en landschap en kruidenrijk grasland voor iedereen die wil beschikbaar te maken en om met alle partijen te werken aan een goed verdienmodel voor biodiversiteit, gebaseerd op de biodiversiteitsmonitor.

FORFARMERS

ForFarmers levert voeroplossingen voor varkens, pluimvee en herkauwers in de (biologische) veehouderij. Wij produceren het voer en leveren aanvullende producten en adviezen aan veehouders. Wij zetten ons in 'For the Future of Farming'. Dat betekent dat wij ons hard maken voor de toekomst van het boerenbedrijf en voor een agrarische sector die financieel gezond is en nog vele generaties een duurzame rol zal spelen in de maatschappij. We werken zij-aan-zij met onze klanten – veehouders – aan een beter rendement, een gezondere veestapel en een hogere efficiëntie. Duurzaamheid is daarbij een vanzelfsprekend én integraal onderdeel van wat we doen; het is een van onze kernwaarden. Aandacht voor biodiversiteit is verankerd in het thema milieu, een van de drie duurzaamheidsthema's die we hanteren. Vanuit onze missie 'For the Future of Farming' zetten wij ons in voor een duurzame toekomst van onze sector.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

We zijn ons bewust van de invloed die onze sector en ook wij hebben op het milieu. Daarom zetten we ons in om de schadelijke uitstoot terug te dringen. Denk daarbij aan het verminderen van de uitstoot van CO₂, fosfaat en stikstof. Dat we daarmee ook invloed hebben op het behoud en herstel van biodiversiteit, is belangrijk. We doen dit door innovaties in voeding en ruwvoerteelt toe te passen, door advies te geven op het boerenerv over bijvoorbeeld bodemkwaliteit,

kruidenrijk grasland en samen te werken met ketenpartijen in duurzaamheidsinitiatieven en sectorbrede netwerken. Denk daarnaast ook aan manieren waarop we helpen kringlopen in de sector te sluiten, door bijvoorbeeld een betere benutting van mest. Aan het onderwerp biodiversiteit wordt via onze duurzaamheidsaanpak Going Circular, For the Future of Farming zodoende op verschillende manieren structureel aandacht besteed.

RAPPORTAGE OVER HET COMMITMENT

A. Welke innovaties in voer / producten heeft ForFarmers ingevoerd of in gang gezet die een positieve bijdrage leveren aan de biodiversiteit?

- Invoer kruidenrijke grasmengsels voor klanten. Let wel: ForFarmers is zelf niet actief in akkerbouw maar richt zich op veehouders. Het kopen van deze producten is dus niet relevant voor alle klanten, maar zal zich vooral richten op melkveehouders die dieren voeren van eigen grond.
- De buitendienst is uitgerust met informatie over kruidenrijk grasland om klanten gericht te informeren. Denk aan tabel en determinatie verschillende kruiden, beheer kruidenrijk grasland etc.
- In het bemesting-calculatie-programma is ook bemesting van grasklaver geïntegreerd.

B. Op welke manier heeft ForFarmers overdracht van kennis over biodiversiteit aan klanten via diverse agri-mediakanalen vormgegeven?

- Met persoonlijke adviesgesprekken / overdracht kennis van onze experts aan klanten en

content op onze eigen media (websitecontent / social media).

- Via onze ruwvoerteelt innovatiepraktijkvelden en kennisoverdracht aldaar waar we jaarlijks veel belangstellenden ontvangen en bijdragen aan het kennisniveau
- Via workshops i.s.m. partners. Denk aan het Nationaal Bodem Event met NAJK (brancheorganisatie voor Jonge boeren) en met Aware / Albert Heijn melkstromen (goed voor boer, koe en natuur).

C. Welke andere activiteiten heeft ForFarmers ondernomen in het afgelopen jaar die een positieve bijdrage hebben geleverd aan biodiversiteit?

- Nieuw is ons interne netwerk voor medewerkers over duurzaamheid. Dit jaar is daarin een speciale werkgroep biodiversiteit opgericht. Zij hebben direct een nieuw project geïnitieerd, waarbij op ons hoofdkantoorlocatie (tevens productielocatie) meerdere braakliggende (gras)percelen zijn ingezaaid met bloemzaden ter bevordering van biodiversiteit, plaatsing van insectenhôtels etc. Dit is een pilotproject; bij positieve ervaringen kan verder worden uitgebreid naar andere locaties. Ook delen medewerkers binnen dit netwerk tussen de landen en de verschillende werkgroepen ervaringen / best practices / gastsprekers, ook m.b.t. biodiversiteit.
- We leveren zonnebloemzaad voor klanten in de regio Lochem (4 km aan zonnebloemranden)
- Bijdragen aan andere lokale initiatieven ter bevordering van biodiversiteit (bv zonnebloemlinten / veldbloemenmengsels)
- We denken mee aan bv Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij en bespreken dit ook met onze buitendienst.

D. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Ons interne ambassadeursnetwerk Duurzaamheid heeft speciale aandacht voor biodiversiteit. Binnen dit netwerk worden initiatieven / projecten opgestart / gefaciliteerd.

ForFarmers zal zowel intern als extern aandacht genereren voor kansen op het gebied van biodiversiteit.

LTO NEDERLAND

LTO Nederland is nauw betrokken bij de planvorming en uitwerking van het Delta-plan. Onze leden hebben belang bij een goede biodiversiteit voor de productie van voedsel en willen een grote bijdrage leveren aan de toename van biodiversiteit. Wij zullen als partner van het Deltaplan onze leden hiertoe enthousiasmeren, ondersteunen en stimuleren in het ondernemen van initiatieven daartoe. Ook zal LTO inzet plegen om in de keten te komen tot een beter verdienmodel. Een goed verdienmodel is immers nodig; biodiversiteit heeft een prijs. Dat moet in onze voedselketen zichtbaar en belangrijk worden.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Werken aan meer biodiversiteit is een topprioriteit voor een toekomstgerichte landbouw:

- LTO wil economische ontwikkeling en het verantwoord gebruik van natuur en natuurlijke processen samen brengen. Dat betekent een zorgvuldig gebruik van natuurlijke hulpbronnen, een duurzaam bodembeheer en dus zo laag mogelijke schadelijke emissies naar lucht, water en bodem.
- LTO Nederland draagt uit dat iedere agrarische ondernemer kan meewerken: agrarische natuurbeheer, functionele agrobiodiversiteit, landschapsbeheer, natuurlijke erven, natuurvriendelijk beheer van perceelsranden, slootkanten en oevers.

Daarnaast gaat LTO voor:

- Een nieuw gemeenschappelijk landbouwbeleid

waarin agrarische ondernemers als ondernemers worden beloond voor hun inzet voor natuur en landschap. LTO voert daartoe een GLB pilot uit en werkt nauw samen met BoerenNatuur.

- Innovaties zijn de basis voor vernieuwing. Daarvoor zet LTO in, behalve op onderzoek, op vooral kennisverspreiding en advisering op het 'boerenerf'
- Via de LTO projectenorganisaties wordt – veelal in samenwerking met ministeries, bedrijven en provincies – geïnvesteerd in talloze projecten waarin integraal duurzaam ondernemen voor meer biodiversiteit door lagere emissies, natuur- en landschapsbeheer enzovoorts leidend zijn.

RAPPORTAGE OVER HET COMMITMENT

A. Wat is de stand van zaken t.a.v. het samenbrengen van economische ontwikkeling van boeren-bedrijven en verantwoord gebruik van natuur en natuurlijke processen?

LTO Nederland is de belangenorganisatie voor boeren en tuinders in Nederland. Dat betekent dat zij vanuit een visie op de sector in relatie tot markt en omgeving standpunten inneemt over beleid, regelgeving en marktinitiatieven. De regionale LTO organisaties vertalen deze naar concrete uitvoeringsacties door projecten en advisering.

Leidend is het werken aan een duurzaam toekomstperspectief door de economische en sociale positie van boeren en tuinders zowel op

korte als langere termijn te versterken. Dat betekent tenminste het versterken van het verdienvermogen van bedrijven. Een belangrijk aspect daarvan is de impact van agrarisch ondernemen op de kwaliteit van de leefomgeving, biodiversiteit en klimaat. Het tegengaan van de achteruitgang van biodiversiteit is noodzakelijk zowel vanuit maatschappelijk oogpunt alsook omdat dit een welbegrepen belang is van ondernemers. Biodiversiteit is immers een belangrijke factor voor het bereiken van een goede productie van gewassen.

LTO Nederland stelt dat door haar inzet hierop steeds meer ondernemers deze zienswijze uitdragen en weten te vertalen naar de eigen bedrijfssituatie. Dat komt onder meer tot uiting in een groeiend aantal deelnemers aan projecten, advies en kennistrjecten.

B. Welke stappen heeft LTO Nederland gezet om agrarische ondernemers uit te dagen om deel te nemen aan agrarisch natuurbeheer, functionele agrobiodiversiteit en landschapsbeheer?

LTO Nederland geeft steun aan de verdere ontwikkeling van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLB). Via de afdelingen van de regionale LTO organisaties worden leden opgeroepen via de collectieven ANLB de mogelijkheden voor hun eigen bedrijf na te gaan. In eerste aanleg gaat het om pakketten ANLB die kunnen worden aangeboden op basis van de natuurbeheerplannen van de provincies omdat daarvoor er vaste financiering is. Tevens worden daarbuiten meer op projectbasis initiatieven genomen en lopen er sectoraal, lokaal, en regionaal talloze projecten zoals de Biodiversiteitsmonitor melkveehouderij en de evenknie voor de akkerbouw.

C. Wat is de stand van zaken van de GLB-pilot(s) om ondernemers te belonen voor inzet voor natuur en landschap?

LTO Nederland is initiatiefnemer van de GLB

pilot sectorale bouwstenen. De pilot is eind mei jl. afgerond. In deze pilot zijn sector-breed de mogelijkheden voor invulling van de bereidheid van deelname aan GLB pijler 1 eco-regelingen verkend. Hiertoe is een enquête uitgezet, zijn groepsbijeenkomsten gehouden en zijn sector- en bedrijfsplannen opgesteld. Dit tezamen resulteerde in een eindrapportage die met de rapportages van de GLB pilots van collectieven zijn samengevat in een gezamenlijk document met aanbevelingen.

Inmiddels zijn er enkele nieuwe GLB-pilots gestart, waaronder de pilot 'puntensysteem', de pilot 'gebiedsbericht beleid/DAW' en de pilot 'landbouwloket DAW'.

D. Wat zijn voorbeelden van LTO-projecten waarin integraal ondernemen voor meer biodiversiteit door lagere emissies en natuur- en landschapsbeheer leidend zijn?

- In het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) werken boeren en tuinders aan schoon en voldoende water en een betere bodem. Denk aan projecten rond verdroging, vernatting of het verbeteren van schoon grond- en oppervlaktewater. Inmiddels is er gewerkt aan meer dan 400 projecten met 15.000 deelnemers in de afgelopen jaren door heel Nederland.
- Deelname in Duurzame Zuivelketen van ZuivelNL met o.a. de doorontwikkeling van de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij: een gezamenlijk initiatief van ZuivelNL, Rabobank en het Wereld Natuur Fonds dat biodiversiteitsversterkende prestaties in de melkveehouderij meetbaar maakt. De monitor maakt de impact van een melkveebedrijf op de biodiversiteit duidelijk aan de hand van zeven kritische prestatie indicatoren (KPI's): broeikasgasemissies, stikstofbodemoverschot, ammoniakemissie, aandeel blijvend grasland, eiwit van eigen land, natuur- en landschapsbeheer en kruidenrijk grasland.

- Een greep uit regionale en landelijke projecten (deze lijst is niet uitputtend)
 - “Carbon Farming”: klimaatverandering beperken en landbouwbodems verbeteren door CO₂ uit de atmosfeer vast te leggen in de bodem. (ZLTO)
 - “1001 hectare kruidenrijk grasland”: actie in samenwerking met Urgenda om door middel van crowdfunding 1001 hectare aan kruidenrijk grasland te zaaien in 2021. Met behulp van een crowdfundingactie kunnen boeren op een hele praktische, voordelige en laagdrempelige manier starten en experimenteren met kruidenrijk grasland.
 - “Fabulous Farmers”: maatregelen toepassen die voor betere bodemvruchtbaarheid, goede waterkwaliteit en beschikbaarheid, en het stimuleren van functionele agrobiodiversiteit zorgen. (ZLTO)
 - “Het boerenerf, the place to bee”: Boeren en (glas)tuinders inspireren en motiveren om hun erf nog bij- en insectvriendelijker te maken. (landelijk)
 - “De bodem als basis”: 55 boeren in het gebied van waterschap Hollandse Delta (WSHD) werken aan natuurlijk bodembeheer waar een gezonde bodem en een beter inkomen hand in hand gaan. De deelnemende agrariërs volgen cursussen, bedenken praktische oplossingen en stellen bodembehandelplannen op met als doel een duurzamere leefomgeving, schoner water en meer biodiversiteit. (LTO Noord)
 - “Natuur Inclusieve Landbouw (NIL)”: In het actieplan NIL staat de ambitie van verschillende coalitie partijen om meer natuurinclusieve landbouw in Limburg te krijgen. Er wordt een uitvoeringsplan opgesteld, dat gebruik maakt van de ervaring uit andere projecten en provincies die bezig zijn met deze transitie om tot een strategie te komen. Er wordt onderzocht hoe het beste resultaat kan worden behaald en hoe dit gemonitord en geborgd kan worden. Er

worden door heel Limburg gebiedspilots gedraaid waar enthousiaste ondernemers aan de slag gaan stappen te zetten richting een natuurinclusievere bedrijfsvoering. (LLTB)

- “BodemUp”: door middel van praktische maatregelen een efficiëntere nutriëntenbenutting en dus een betere bodemvruchtbaarheid realiseren (via DAW)
- “Duurzame Bedrijfsplannen”: Advies aan bedrijven die aan de slag willen met de thema’s duurzaamheid, biodiversiteit, bodembeheer, waterkwaliteit of kringlooplandbouw. (LTO Noord)

E. Welke andere activiteiten heeft LTO Nederland de afgelopen tijd ondernomen die positief hebben bijgedragen aan biodiversiteit?

Vraagstukken zoals klimaatverandering en de invloed van stikstofuitstoot op de natuur hebben niet alleen invloed op de agrarische sector, maar ook op de toekomst van onze samenleving, ons landschap en op biodiversiteit en natuur. In dat kader zijn toekomstgerichte oplossingen nodig. Ten aanzien van de stikstofproblematiek zijn wij (mede) initiatiefnemer van het plan een Duurzaam Evenwicht, en van de Coalitie Toekomstgerichte Melkveehouderij.

F. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Versterkte aandacht blijft nodig voor het verdienvermogen. Hoe maatregelen en inzet het verdienvermogen van agrarisch ondernemers (op lange termijn) verbeteren blijft immers vaak onduidelijk.

Insecten, waaronder bestuivers en vlinders, zijn van groot belang voor de levensvatbaarheid van de landbouw. Nefyto – de Nederlandse Stichting voor Fytofarmacie – en aangesloten bedrijven vinden biodiversiteit belangrijk en besteden dan ook veel aandacht aan initiatieven om de biodiversiteit te bevorderen. Zo doet de gewasbeschermingsmiddelensector onderzoek naar biodiversiteit in bloemenstroken op akkerranden en kijkt men naar de invloed van overige landschapselementen zoals houtwallen of bomenrijen. De gewasbeschermingsmiddelensector beschikt inmiddels over veel kennis en wil hiermee graag haar bijdrage leveren aan het Deltaplan Biodiversiteitsherstel.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

In onze visie en ambitie staat het volgende: Voor een productieve en duurzame land- en tuinbouw is geïntegreerde gewasbescherming een belangrijke voorwaarde. Deze land- en tuinbouw is economisch rendabel, zorgt voor voldoende beschikbaarheid van gezond voedsel, belast het milieu zo min mogelijk, geeft ruimte aan natuur en bevordert daarmee de biodiversiteit. Nefyto en de aangesloten bedrijven ondernemen verschillende activiteiten om de visie op het gebied van biodiversiteit te realiseren. In de onderstaande tekst worden een aantal van deze activiteiten genoemd:

- De ontwikkeling van nieuwe gewasbeschermingsmiddelen, inclusief laag-risico producten en biologische gewasbeschermingsmiddelen,

- die natuur en milieu zo veel mogelijk ontzien.
- Ontwikkelingen op het gebied van vernieuwende teeltsystemen die bijdragen aan precisietoepassing van gewasbeschermingsmiddelen.
- Onderzoek naar het behoud of het vergroten van de biodiversiteit op agrarische bedrijven. Verschillende bedrijven, aangesloten bij Nefyto, doen meerjarige onderzoeken naar de invloed van bijvoorbeeld bloeiende akkerranden op wilde bestuivers of vlinders en zien een grote positieve impact van deze akkerranden. Ook wordt de invloed van landschapselementen zoals houtwallen of bomenrijen onderzocht.

Daarnaast zijn wij partner in de Nationale Bijenstrategie, waren wij partner in het Actieprogramma Bijengezondheid en hebben wij het Honingbijen surveillance project ondersteund. Een aantal bij Nefyto aangesloten bedrijven heeft in de Benelux demofarms waarin Best Practices in praktijk worden gebracht, waarbij veel aandacht is voor biodiversiteit (bloemenstroken, emissiebeperking etc.). De gewasbeschermingsmiddelensector wil haar expertise over enerzijds zorgvuldig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en anderzijds oorzaken voor verlies van biodiversiteit graag delen.

RAPPORTAGE OVER HET COMMITMENT

A. Hoe staat het met de voortgang van de ontwikkeling van laag-risico producten en biologische gewasbeschermingsmiddelen?

De bedrijven aangesloten bij Nefyto zijn volop bezig met de ontwikkeling van laag-risico

en biologische gewasbeschermingsmiddelen. De Graadmeter Groene Gewasbescherming laat in de periode 2009-2019 een toename zien in gebruik van groene middelen met 55%. Onder groene middelen wordt verstaan: (1) middelen die gebruikt mogen worden in biologische teelt, (2) middelen van natuurlijke oorsprong en (3) laag-risico middelen. In 2019 betrof 14% van de middelen die door Nefyto-deelnemers werden verkocht groene middelen.

Willen we deze ontwikkeling in Europa kunnen doorzetten, is het van belang dat er voldoende beoordelingscapaciteit is. Echter, op dit moment is er in Nederland en in andere Europese lidstaten een dringend tekort aan beoordelingscapaciteit bij de toelatingsinstanties. Het gevolg is dat nieuwe, innovatieve gewasbeschermingsmiddelen met een verbeterd milieuprofiel, waaronder biologische middelen, niet of later op de markt komen. Hierdoor stagneert ook de sanering van het huidige middelenpakket. Nefyto vindt het gebrek aan beoordelingscapaciteit zeer zorgelijk en vraagt nadrukkelijk aandacht voor dit thema.

Nieuwe, innovatieve middelen zijn (onder andere) beoordeeld op (acceptabele) effecten op niet-doelwit arthropoden, niet-doelwit planten, bijen en hommels, vogels, zoogdieren, aquatische organismen, regenwormen en bodemmicro-organismen).

Graag bieden we vanuit Nefyto aan om uitgebreider een toelichting te geven op de ontwikkelingen op dit gebied.

B. Wat voor onderzoek heeft Nefyto recentelijk gedaan naar behoud en vergroten van de biodiversiteit op agrarische bedrijven? Wat heeft dit onderzoek opgeleverd?

Vanuit de Nefyto-bedrijven wordt verschillend meerjarig onderzoek gedaan naar de invloed van landschapselementen op de aanwezigheid van biodiversiteit. Hieronder een aantal specifieke voorbeelden inclusief resultaten genoemd:

- Operation Pollinator

In 2020 en 2021 is net als eerdere jaren als

onderdeel van Operation Pollinator in samenwerking met o.a. het Steunpunt Agrarisch Natuurbeheer, Flevolands Agrarisch Collectief, Coöperatie Collectief Hoekse Waard, Agrarisch Collectief Waadrâne en Agrarische Natuurverenigingen in Nederland en België ieder jaar 35 hectare aan bloemrijke akkerranden ingezaaid.

- LivingGro

In 2021 is het LivingGro onderzoek gestart waarbij de landbouwpraktijk van telers in o.a. Duitsland en Spanje wordt gemeten aan de hand van 38 verschillende parameters die verschillende aspecten van biodiversiteit, bodemgezondheid en duurzaamheid van de gewasproductie omvatten. Doel is om protocollen te ontwikkelen die Net Positive Agromonomical outcomes moeten leveren (dus en positief voor productiviteit én positief voor de natuur).

- Biodiversiteitscalculator

Een biodiversiteitscalculator is ontwikkeld waarmee de teler kan bekijken hoe hij beter de biodiversiteit kan beschermen op zijn land. Via deze link kunnen resultaten worden bekeken per land, landgebruik, toepassing etc.

- ForwardFarms

Op ForwardFarms wordt biodiversiteit vergroot door: het aanleggen van permanente bloemstroken, aanplant van gemengde windschermen op de fruitfarm met naast zwarte els ook diverse soorten wilgen waardoor de bloei vroeg start en doorgaat tot in juni zodat er gedurende een lange tijd voedselaanbod is vanuit de windschermen (gemengde windschermen trekken ook een grotere variatie aan nuttige insecten), het aanleggen van perken met meerjarige gewassen/heesters/struiken die goed zijn voor de biodiversiteit (struiken) en aantrekkelijk zijn voor bijen, het plaatsen van broedplaatsen (nestkasten) en ruigten voor bodeminsecten, het aanleggen van een natuurvriendelijke oever. Daarnaast worden bijenkasten geplaatst die worden

gemonitord op bijengezondheid (onlangs zijn hieraan gewichtssensoren toegevoegd zodat de activiteit in de kast continue kan worden gemonitord). De bodemgezondheid wordt gevolgd door het (om de 3 jaar) nemen van monsters op zelfde plaatsen en te kijken naar hoeveelheid biomassa in de bodem (bacterie en schimmelmassa) en organische stof. Tot nu toe zijn biodiversiteitsopnamen gedaan met onderwijsinstellingen. Dit heeft veel data opgeleverd, maar geen duidelijke trends. Om deze reden is het plan om in het vervolg naar minder soorten kijken (indicatorsoorten) maar wel systematisch op alle ForwardFarms een vergelijkbare systematiek hanteren (met mogelijke uitzondering de glastuinbouw).

- GreenBASE

In het project GreenBASE dat wordt getrokken door CLM (in samenwerking met provincie Noord-Holland, het Hoogheemraadschap Van Rijnland, de gemeente Haarlemmermeer en Bayer Crop Science) wordt sinds 2017 gewerkt aan het versterken van de biodiversiteit in het agrarisch gebied van de Haarlemmermeer. Het eerste rapport GreenBASE 2017-2018 is reeds beschikbaar.

Eerder hebben wij aangegeven dat we met onze kennis en expertise graag bij zouden willen dragen aan een living lab. Dit willen we nog steeds. De ervaringen en kennis opgedaan tijdens de bovengenoemde projecten kunnen ook de andere partners van het Deltaplan helpen bij het opzetten van constructieve maatregelen.

C. Wat heeft Nefyto de afgelopen tijd gedaan aan de ontwikkeling van vernieuwde teeltsystemen die bijdragen aan precisietoepassing van gewasbeschermingsmiddelen?

Als we spreken over teeltsystemen die bijdragen aan precisietoepassingen van gewasbeschermingsmiddelen gebeurt er erg veel. Bedrijven ontwikkelen toepassingstechnologie, maar ook wordt er Nefyto-breed gewerkt aan digita-

lisering van productbegeleiding. In het project 'E-Stewardship' wordt gewerkt aan de ontwikkeling van digitale maatwerkvoorschriften voor de teler, toegespitst op teelt- en toepassingssomstandigheden met als doel een zorgvuldig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

Daarnaast werkt Nefyto in de Toolbox Water en het Pakket van Maatregelen Emissiebeperking Open Teelten (onderdeel van het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030) aan verscheidene initiatieven om emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar het milieu terug te dringen. Nefyto is als initiatiefnemer van de Toolbox Water grondlegger van de Erfemissiescan, een scan die telers concrete handvatten biedt om maatregelen te treffen voor het aanpakken van emissie van gewasbeschermingsmiddelen op en om het erf. De scan is inmiddels opgenomen in het keurmerk 'On the way to Planet Proof'. Recent heeft de Toolbox water ook de Perceelsemissiescan gepubliceerd, gericht op maatregelen om emissie vanaf het preceel te voorkomen. Nefyto hoopt hier samen met de andere partners van de Toolbox net zo'n groot succes van te maken als de Erfemissiescan.

D. Heeft Nefyto andere activiteiten ondernomen in het afgelopen jaar die een positieve bijdrage hebben geleverd aan biodiversiteit?

In aanvulling op de bovengenoemde acties hebben de Nefyto-bedrijven een gesloten vulsysteem ontwikkeld. Dit systeem draagt enerzijds bij aan het verminderen van blootstelling van de toepasser bij het vullen van de spuitapparatuur, en tevens aan het voorkomen van emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar de omgeving.

E. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Graag scherpen wij ons commitment aan op de manier die wij ook uiteen hebben gezet in de brief aan het bestuur van het Deltaplan. We tref-

fen intern voorbereidingen voor het oprichten van een Nefyto-commissie Biodiversiteit en Bodemgezondheid. Vanuit die commissie zal onder meer worden gekeken of we in navolging van de Toolbox Water een vertaalslag kunnen maken naar biodiversiteit, ofwel het ontwikkelen van concrete handvatten voor de praktijk om de biodiversiteit te vergroten en versterken. Ook zal binnen de commissie worden gekeken naar de bijdrage van precisietechnologieën aan een gerichtere toepassing en een reductie in de emissie van gewasbeschermingsmiddelen. Verder proberen we als Nefyto onze kennis en expertise bij de milieu-indicator gewasbescherming (MIG) in te brengen. In de milieu-indicator wordt onder andere gekeken naar effecten op bestuivers, vogels en zoogdieren, wormen en nuttige insecten.

Nevedi (Nederlandse Vereniging voor de Diervoederindustrie) behartigt belangen bijdragend aan een gunstige economische ontwikkeling en maatschappelijke positie van aangesloten diervoederbedrijven in Nederland. Bij Nevedi zijn ruim 90 leden aangesloten. Deze leden produceren en/of leveren mengvoeders, premixen/additieven, kalvermelkpoeder of vochtrijke producten aan veehouders in Nederland.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

In onze visie voor 2020 – 2025 zetten wij nadrukkelijk in op haar bijdrage aan een duurzame veehouderij in Nederland, waarbij biodiversiteit ook aandacht krijgt. Dit betekent o.a. dat wij de volgende ambitie uitspreken: “De diervoederindustrie levert een wezenlijke bijdrage aan het verlagen van de klimaatfootprint van ons voedsel en het circulaire maken van het voedselsysteem”. Een belangrijk doel om deze ambitie waar te maken is de “Productie van diervoeder dat bijdraagt aan lagere emissies in dierlijke keten van stikstof, ammoniak, fosfaat en bevordering circulariteit”.

Nevedi wil haar kennis ook inzetten om de dierlijke sectoren te ondersteunen in het bereiken van hun duurzaamheidsdoelstellingen. Dat betekent dat wij nadrukkelijk willen participeren in het maatschappelijk debat over kringlooplandbouw en de rol die een duurzame veehouderij daarin kan spelen. Voorheen lag veel nadruk op biodiversiteit ver weg (duurzame palmolie en soja),

het besef groeit dat er ook een rol ligt om bij te dragen aan biodiversiteitsbehoud en -herstel dichterbij huis.

RAPPORTAGE OVER HET COMMITMENT

A. Wat is de stand van zaken t.a.v. productie van veevoer dat bijdraagt aan lagere emissies in de dierlijke keten van stikstof, ammoniak en fosfaat?

Reductie van deze emissies naar bodem, lucht en water verlaagt de eutrofiëring en draagt op die manier bij aan het herstel van biodiversiteit.

Dit jaar is weer een nieuwe overeenkomst “Verbeter mineralenefficiëntie van melkveebedrijven via Kringloopwijzer” afgesloten tussen Nevedi, LTO Nederland en NZO om de fosfaatproductie in de melkveehouderij te beperken.

De grote inspanning die Nevedi heeft geleverd in het ondersteunen van de partijen in het stikstof-debat en de uitwerking van werkbare voermaatregelen (verlaagd eiwitgehalte, scheiding mest en urine in de stal, mesttoepassing etc.) om tot reductie van het stikstofoverschot te komen, hebben helaas weinig effect gehad.

Ook levert Nevedi een bijdrage aan de PPS “Op weg naar een klimaatneutrale en emissiearme melkveehouderij met de Kringloopwijzer” om de impact van de melkveehouderij op het milieu in brede zin te reduceren.

Naast de emissies van N en P, investeert Nevedi ook in het transparant maken van de carbon footprint van diervoeders, via de KringloopWijzer voor de melkveehouderij en door haar database te laten aansluiten bij internationale standaarden als de PEF (Product Environmental Footprint) standaard die de EU gebruikt en de

wereldwijde diervoeder LCA database GFLI (Global Feed LCA Institute). Behalve dat dit de CFP transparant maakt, biedt dit ook de mogelijkheid om de CFP van diervoeder te verlagen. Gezien de bijdrage die diervoeder levert aan de CFP van dierlijke producten, heeft de diervoedersector hier een speciale verantwoordelijkheid

B. Wat is de bijdrage van de diervoedersector aan het meer circulair maken van ons agrofoodsysteem?

Nevedi is penvoerder en medefinancier van een aantal PPS-en (publiek private samenwerkingen):

- Insectenteelt op niet wettelijk toegelaten reststromen (insectenteelt)
- RENEW- Circulair ketenontwerp voor Eco-feed (gebruik food waste)
- Kennis Op Maat "Veiligheid van circulaire diervoeders" (ontwikkeling onderwijs module voor gebruik circulaire diervoeders)

Ook heeft Nevedi het initiatief genomen om voor een 4-tal PPS-en en een 9-tal andere initiatieven de vraag "Definitie circulariteit" gezamenlijk op te pakken en met relevante stakeholders te onderzoeken in de PPS Kringlooptoets. Op deze manier wordt ervoor gezorgd dat er binnen diervoederland door alle sectoren met hetzelfde begrippenkader wordt gewerkt.

Daarnaast pleiten wij in NL en Europa voor het maximaliseren van het gebruik van reststromen, hetgeen ook een belangrijk onderdeel is in onze visie op de kringlooplandbouw.

C. Welke inspanningen levert Nevedi om biodiversiteit hoger op de agenda te krijgen van haar leden?

Er is aandacht geweest op ledennet en een toelichting van Louise vet op onze Algemene Ledenvergadering stond gepland, maar die moest als gevolg van de Covid19 beperkingen, geschrapt worden.

Daarnaast heeft biodiversiteit een vast plaats gekregen op de agenda van de beleidscommissie Duurzaamheid & Innovatie. Deze toelichting zal eind 2021 mogelijk alsnog plaatsvinden.

Ook heeft het onderwerp, mede door toedoen van Nevedi een gekregen op de agenda van de Alliantie Verduurzaming Voedsel. Mede daardoor is de AVV ook zelf bij het Deltaplan aangesloten.

Samen met het Deltaplan werkt de Alliantie nu aan een webinar en een online magazine om stimulerende voorbeelden van ketenbrede verbetering/versterking van biodiversiteit onder de aandacht te brengen en daarmee andere (diervoeder-)partijen te stimuleren om zelf ook van start te gaan. Concreet betekent dit dat bij leden van Nevedi aansprekende voorbeelden van zowel herstel van biodiversiteit op het eigen terrein, als ook acties in de keten, worden opgehaald. Goede voorbeelden moeten andere leden stimuleren om ook stappen te zetten om actief bij te dragen aan biodiversiteitsherstel.

Andere activiteiten die Nevedi heeft ondernomen in het afgelopen jaar die een positieve bijdrage hebben geleverd aan biodiversiteit Nevedi werkt momenteel aan de aanscherping van haar beleid m.b.t. de inkoop van ontbossingsgevoelige grondstoffen (soja, palm). Hoewel dit vooral effect op biodiversiteit ver weg heeft, zijn onze inspanningen daar van groot belang. Zo zijn, mede ook op voordracht van Nevedi, ook de eisen voor de FEFAC Soy Sourcing Guidelines dit jaar aangescherpt en is de lat voor duurzame soja in Europa een stuk hoger gelegd.

Tevens is Nevedi lid van de werkgroep die de Green Deal Eiwitgewassen, onderdeel van de Nationale Eiwitstrategie, voorbereid. Hiermee probeert een brede groep van partijen, van teelt, verwerking en consumptie, het gebruik van Nederlands geteelde peulvruchten te vergroten.

Veel peulvruchten zijn bloeigewassen, die een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan de biodiversiteit in het reguliere bouwplan. Diervoeder speelt een belangrijke rol in het opwaarderen van nevenstro-men van deze teelt. Daarnaast kan de teelt van peulvruchten voor food, de teelt voor feed stimuleren. En dat op z'n beurt, kan weer bijdragen tot een vermindering van de afhankelijkheid van eiwitten uit 3de landen en draagt bij tot het sluiten van kringlopen op een regionale schaal.

D. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Nevedi is binnen haar visie en actielijnen steeds op zoek naar mogelijkheden om verdere invulling te geven aan haar commitment m.b.t. biodiversiteitsherstel. Op dit moment is er geen concrete verbreding of aanscherping van ons commitment in beeld.

Rabobank werkt actief aan duurzame ontwikkeling vanuit haar missie 'Growing a better world together'. Wij hanteren biodiversiteit als criterium voor de toekenning van financiering aan onze klanten. Dit staat verwoord in het Sustainability Policy Framework. Daarnaast werken wij wereldwijd via onze Banking for Food-strategie aan de bevordering van duurzame landbouw. Hierin werken we actief samen met bijvoorbeeld WWF en UN Environment en binnen het Climate Smart Agriculture-programma van de World Business Council for Sustainable Development (WBCSD). Ook is Rabobank actief lid van tien Ronde Tafels, waaronder bijvoorbeeld de RSPO (palmolie) en de RTRS (soja).

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Wij hebben ons commitment aan het Deltaplan geformuleerd als onderdeel van het Deltaplan zelf. De uitvoering is op dit moment gaande. Daarbij focust Rabobank specifiek op de uitrol van de Biodiversiteitsmonitor melkveehouderij, de ontwikkeling van een Biodiversiteitsmonitor voor de akkerbouw, een pilot voor de integratie van biodiversiteitscriteria in de tarifiering in Drenthe, en de integratie van het thema biodiversiteit in de criteria voor risico en tarifiering bij de financiering van (agrarische) zakelijke klanten. Dit commitment is als volgt:

Vanaf 2021 beloont de Rabobank boeren via een publiek-private samenwerking voor hun biodiversiteitsprestaties met een rentekorting op

nieuwe en bestaande leningen. Deze prestaties zijn meetbaar met de Biodiversiteitsmonitor. In 2021 heeft Rabobank biodiversiteitsprestaties volledig geïntegreerd in het risicomanagement van de door haar gefinancierde melkveehouders en akkerbouwers.

RAPPORTAGE OVER HET COMMITMENT

A. Hoe staat het met de voortgang van de uitrol van de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij en de ontwikkeling van de Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw en wat is de rol van Rabobank hierin?

De biodiversiteitsmonitor melkveehouderij is afgerond en daarvoor is een stichting opgericht. De monitor maakt onderdeel uit van On the way to planet proof en Foqus planet. De indicatoren natuur en landschapsbeheer en kruidenrijk grasland zijn qua registratiesystemen in ontwikkeling. De biodiversiteitsmonitor wordt in het najaar van 2021 onderdeel van de duurzaamheidsmatrix binnen Rabobank. Op deze manier worden de klanten qua duurzaamheidsprestaties gemonitord.

M.b.t. de ontwikkeling van de biodiversiteitsmonitor voor akkerbouw staat een einddatum van oktober 2022. De definitieve set aan KPI's zijn vastgesteld en de testfase d.m.v. pilots wordt dit jaar uitgevoerd. De opzet van de datastructuur en governance worden parallel ontwikkeld.

B. Welke stappen heeft Rabobank gezet in het belonen van boeren via publiek-private samenwerking voor hun biodiversiteitsprestaties door middel van rentekorting?

Op basis van de On the Way to Planet Proof kan Rabobank bij uitbreidingsfinancieringen gebruik maken van de Impact Lening, een korting van maximaal 0,4%. De vervolgstap is om bij de bestaande klanten met de bestaande financiering klanten te waarderen op basis van de duurzaamheidsprestaties, de biodiversiteitsmonitor maakt hiervan onderdeel uit. Op basis hiervan worden klanten gewaardeerd en beloond. De pilot vanuit Drenthe samen met provincie Drenthe, Royal FrieslandCampina wordt hiermee doorontwikkeld en landelijk uitgerold vooreerst voor de melkveehouderijportefeuille.

C. Heeft Rabobank biodiversiteitsprestaties al volledig geïntegreerd in het risicomanagement van de gefinancierde melkveehouders en akkerbouwers?

Als onderdeel van het risicomanagement wordt de duurzaamheidsmatrix toegepast, hierbij wordt de biodiversiteitsmonitor geïntegreerd. Doel is om voor de melkveehouderijportefeuille deze volledig geautomatiseerd te laten verlopen en dit aan het einde van 2021 operationeel te hebben. Op het moment dat de biodiversiteitsmonitor voor de akkerbouw is afgerond in 2020 zal deze eveneens worden opgenomen in de nieuwe versie van de duurzaamheidsmatrix voor de akkerbouw.

D. Heeft Rabobank andere activiteiten ondernomen in het afgelopen jaar die een positieve bijdrage hebben geleverd aan biodiversiteit?

Samen met het ministerie van LNV is het omschakelfonds ontwikkeld voor de agrarische sector. Dit fonds dient er voor te zorgen dat investeringen die gefaciliteerd worden met een omschakelfonds o.a. bijdragen aan de versterking van de biodiversiteit. Daarnaast vinden er gesprekken plaats inzake de Groenregeling om doelstellingen te koppelen aan de Groenregeling. De Herallocatiefonds voor het faciliteren van de bedrijfsverplaatsingen binnen Natura2000 gebieden is indirect instrument dat bijdraagt aan

de versterking van biodiversiteit. Naast deze proposities wordt intensief samengewerkt binnen pilot gebieden om de stapeling van beloning te kunnen realiseren op basis van de biodiversiteitsmonitor.

E. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Geen aanpassingen nodig.

ROYAL FLORAHOLLAND

Al ruim 100 jaar voorziet Royal FloraHolland samen met kwekers en kopers de wereld van verse bloemen en planten. Die samenwerking heeft ons ver gebracht en we zijn daarmee doorgesloei tot de grootste marktplaats binnen de sierteelt. Wij zijn een coöperatie van kwekers en verbinden kwekers, kopers en derden met een unieke combinatie van diensten op het gebied van dealmaking, logistiek en financiën. Zo creëren we een stevig fundament waarop alle spelers in de sector kunnen samenwerken aan duurzaam succes op de wereldwijde sierteeltmarkt. Met z'n allen worden we steeds slimmer, beter, efficiënter, duurzamer en kunnen we nóg verder groeien. Zo bereiken we duurzaam succes, voor ons allemaal. Kwekers, kopers, partners, de hele sector samen. Hier is het ons vanaf de eerste dag om te doen geweest en zo zal het ook altijd blijven.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Om biodiversiteit te bevorderen zetten wij in op vijf verschillende aanpakken.

1. Transparante milieuregistratie- en certificering

Wij willen als dé betrouwbare marktplaats voor gecertificeerde duurzame bloemen en planten transparantie bieden over de productiewijze van de aangeboden producten. Van iedere aanvoerder (lid of geen lid van de coöperatie) vragen wij uiterlijk 31 december 2020 een digitale milieuregistratie en uiterlijk 31 december 2021 een marktconform milieucertificaat. Dit zorgt voor de gewenste transparan-

tie over de productiewijze van alle aangeboden producten. Hiermee beschermen we de reputatie en de toekomst van onze producten, sector en gezamenlijke marktplaats.

2. Programma De Groene Agenda

De Groene Agenda is een initiatief van De Groene Stad en Royal FloraHolland. De Groene Agenda werkt vanuit de visie dat 'groen' veel meer is dan mooi. Net zoals we steeds bewuster omgaan met onze voeding, zorgt De Groene Agenda voor meer aandacht voor de belangrijke rol van 'groen' in ons leven.

3. Hortifootprint

Footprinting is een breed erkende techniek om de milieu-impact van producten te berekenen, te benchmarken en te monitoren. Deze techniek is samen met een aantal van onze partners opgezet. Wij zetten ons in om een uniforme en ketengeaccepteerde standaard in te voeren om de milieu-footprint van tuinbouwproducten te berekenen, op nationaal en internationaal niveau.

4. Marktplaats Royal FloraHolland

Wij willen onze eigen terreinen gaan inrichten met meer kruidenrijke vegetaties. Op de wilde bloemen komen insecten af en de insecten zijn weer als voedsel voor vogels. Daarnaast kunnen de insecten belangrijke plaagbestrijders zijn.

5. Activeren leden om aan de slag te gaan met biodiversiteitsherstel

Verbeterde biodiversiteit helpt om de productie van sierteeltproducten toekomstbestendig

te maken. Als partner van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel gaan wij onze leden enthousiasmeren, ondersteunen en stimuleren in het ondernemen van initiatieven die bijdragen aan het vergroten van de biodiversiteit.

RAPPORTAGE OVER HET COMMITMENT

A. Wat is de voortgang op het gebied van milieuregistratie en -certificering

Een transparante betrouwbare marktplaats is erg belangrijk voor onze kwekers en hun kopers. De vraag naar transparantie neemt toe in alle sectoren en vanuit bedrijven. We zien ook toenemende (milieu)eisen vanuit de overheid op ons afkomen. Met ons beleid willen we dat onze kwekers zich hierop voorbereiden. Dat zien wij voor Royal FloraHolland als een belangrijke rol. Daarom hebben wij in oktober 2019 gezamenlijk de ambitie uitgesproken dat onze aanvoerders een digitale milieuregistratie voeren en een milieucertificaat behalen. Hiermee bieden we uniforme en betrouwbare transparantie aan de markt over de productie en onze producten. Dat is nodig voor duurzame groei op langere termijn.

In 2020 zijn belangrijke stappen gezet om deze ambitie in te vullen. Zo zijn de door de ledenraad gestelde randvoorwaarden voor een groot deel ingevuld. Belangrijk is dat er nu meerdere aanbieders zijn, waardoor kwekers nu keuze hebben. Ook hebben we begin 2021 in samenspraak met het begeleidingsteam en de ledenraad een aanpassing voorgesteld in het tempo om milieuregistratie en straks milieucertificering voor al onze kwekers haalbaar te maken. Omdat we hebben geconstateerd dat een deel van de kwekers bij de implementatie van onze ambitie zorgen hebben en knelpunten ervaren. We nemen dit zeer serieus. Er zijn al zo'n 550 nieuwe kwekers gestart met digitale milieuregistratie, maar er zijn ook kwekers die moeite hebben met het tempo van de invoering, de kosten en het feit

dat de registratie digitaal moet. We hebben dit met de Ledenraad besproken en gaan nu samen kijken hoe we de onze kwekers hierin tegemoet kunnen komen en helpen.

Deze vernieuwde aanpak (gecommuniceerd op 1 september jl.) is gericht op stimuleren door kwekers te begeleiden en deelname makkelijker te maken, in plaats van te werken met sancties in de vorm van boetes en tijdelijke uitsluiting van de marktplaats. Komende periode maken we gebruik van de kennis en kunde van groepen kwekers (zogenoeten FloraHolland Product Commissies, of FPC's) om samen te verkennen hoe een forse toename gerealiseerd kan worden van het aantal aanvoerders dat digitale milieuregistratie voert en een milieucertificaat heeft. Het Team Duurzame Ontwikkeling en het Begeleidingsteam Milieuregistratie en Milieucertificering is momenteel samen met de FPC's, handelsbedrijven en andere partners, per FPC een plan van aanpak op aan het stellen en implementeren.

Kortom, we ontwikkelen een aanpak op maat, want elke groep kwekers heeft te maken met specifieke omstandigheden en daar kunnen we met deze aanpak veel meer rekening mee houden. Ook blijven we ons inspannen om tot een zeer breed uitgesproken commitment van de handel te komen, en dit ook concreet en meetbaar te maken. We spreken dan over de bereidheid van de handel om alleen gecertificeerde bloemen en planten te kopen. Dit is een belangrijke voorwaarde voor kwekers om in actie te komen. We blijven aanvoerders vragen om digitale milieuregistratie te voeren en een milieucertificaat te hebben of te behalen. Dit wordt ook opgenomen in de duurzaamheidsvoorschriften behorend bij het veilingreglement. Ondertussen volgen we de voortgang nauwlettend en besluiten we eind 2022 of extra maatregelen nodig zijn. Op dit moment is 84% van de productie van onze kwekers gecertificeerd.

B. Hoe staat het met de voortgang van het programma 'De Groene Agenda'?

De Groene Agenda gaat over 'groen' in, op en aan gebouwen en in de stedelijke omgeving. De Groene Agenda werkt samen met stichting De Groene Stad. Wij stimuleren 'Groen is meer dan mooi', als bijdrage aan leefbare, groene steden en groene gemeenschappen. Via onze "Groene Agenda" bouwen we met onze partners – zoals Wageningen University & Research – aan wetenschappelijke kennis en bewijs via onderzoek, projecten en programma's. We ontsluiten en delen deze kennis om inzichten en inspiratie te bieden voor de sector: met factsheets, een digitaal kennisportaal en door onze aanwezigheid tijdens bijeenkomsten en symposia. We laten beslissers (zoals vastgoedpartijen) via ons netwerk en de politiek kennismaken met de baten van groen. Op dit moment werkt het kennisprogramma aan 15 PPS-en.

C. Hoe staat het met de ontwikkeling en het invoeren van 'Hortifootprint'?

Op 20 juli 2020 heeft een consortium van bedrijven het rapport 'HortiFootprint Category Rules' (HFCR) gepresenteerd. Dit rapport bevat rekenregels voor het berekenen van een milieu-footprint van tuinbouwproducten zowel voor zowel sierteelt als groenten en fruit. De methodiek is zoveel als mogelijk in lijn met de Europese richtlijnen en heeft als doel tot een objectieve en gestandaardiseerde methodiek te komen voor het berekenen van de milieu-footprint van tuinbouwproducten. Methode Milieu Footprint - WUR

De uitkomsten van bovenstaand project wordt nu verder op Europees niveau ontwikkeld. Met dit project streven we naar geharmoniseerde regels voor het berekenen van de ecologische voetafdruk van potplanten en snijbloemen in het kader van de Product Environmental Footprint van de Europese Commissie. Onder leiding van Royal FloraHolland en de betrokkenheid van het Technisch Secretariaat zal dit proces naar

verwachting voor eind 2022 de officieel goedgekeurde PEFCR 'Snijbloemen en Potplanten' uitbrengen. Developing Product Environmental Footprint Category Rules for floriculture - WUR

In de huidige PEFCR schrijven we dat biodiversiteit relevant is als indicator. We beseffen dat het thema biodiversiteit in de huidige PEF-methodiek niet toereikend is. Daarom bepreken we dit onderwerp in de Agricultural Working Group discussies. De uitkomsten hiervan kunnen leiden tot veranderingen van de inhoud van deze PEFCR. Uit de discussie van de AWG begrijpen we dat biodiversiteit waarschijnlijk snel toegevoegd wordt als indicator aan PEF. Er wordt toegewerkt naar een acceptabele methode en dat daar potentie voor is.

Als we het eenmaal kunnen meten en precies weten aan welke hotspots we kunnen werken kunnen we hier ook onze ambities opstellen om daadwerkelijk bij te dragen aan biodiversiteitsherstel.

D. Hoe werkt Royal FloraHolland aan het activeren van haar eigen leden om aan de slag te gaan met biodiversiteitsherstel en zijn hier al successen te melden?

RFH is actief lid van het kernteam en werkgroep van Community of Practice Biodiversiteit van Greenport West Holland. De Community of Practice Biodiversiteit werkt met 23 actieve leden aan meer biodiversiteit in de regio. Deelnemers werken in vier werkgroepen aan aandachtsgebieden op het gebied van biodiversiteit: functionele biodiversiteit, biodiversiteit in sloot, oever en berm, communicatie in de keten en verbinding stad en Greenport.

E. Zijn de eigen terreinen van Royal FloraHolland al ingericht met kruidenrijke vegetaties?

Ja, het groenplan Biodiversiteit Klimaat adaptief is inmiddels goedgekeurd en implementatie

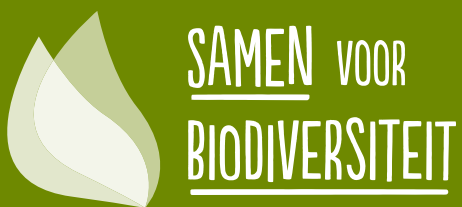
vindt plaats. We hebben een bewuste keuze gemaakt op het gebied van nieuw aan te planten: bomen, gemengde hagen, vaste planten combinaties en bloemrijke graslandmengsels. De eerste percelen op onze marktplaatsen in Aalsmeer, Naaldwijk en Rijnsburg zijn op deze wijze aangelegd. Daarnaast hebben we afspraken gemaakt over maatregelen in beheer en monitoring.

F. Heeft Royal FloraHolland andere activiteiten ondernomen in het afgelopen jaar die een positieve bijdrage hebben geleverd aan biodiversiteit?

We hebben zeker voortgang geboekt op alle door ons afgegeven commitments.

G. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Graag willen blijven werken aan de huidige commitments. Voor alle vijf de commitments is nog veel werk aan de winkel en is focus houden belangrijk!

8 december 2021

Kijk voor meer informatie over het
Deltaplan Biodiversiteitsherstel op
www.samenvoorbiodiversiteit.nl.

Heeft u een vraag of opmerking?
Stuur dan een email naar
info@samenvoorbiodiversiteit.nl.

Postadres

Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel
Bronland 12S
6708 WH Wageningen

VOLG ONS

